

**TÜRK MODERNLEŞMESİ'Nİ ANKARA PALAS
ÜZERİNDEN OKUMAK:
“DOĞU'DAN BATI'YA AÇILAN BİR PENCERE”**

Ahu SUMBAS*

Öz

Bu çalışma, birer hafıza mekanı olarak belli yapıların, buldukları tarihsel dönemden, siyasi ve kültürel atmosferden bağımsız olmadığından yola çıkarak Türk Modernleşmesi'ni ve Cumhuriyet rejiminin yeni toplum yaratma projesini, Erken Cumhuriyet Dönemi'nin sosyo-kültürel ve siyasi simgelerinden birisi haline gelmiş Ankara Palas üzerinden ele almıştır. Nitekim özellikle 19. yüzyıl modernleşme süreçlerinde, mekanların, modernleşmeci zihniyeti aktarmak için önemli olduğu bilinmektedir. Türk Modernleşmesi'nin üstüne kurulduğu modern bir ulus, devlet ve toplum yaratma ideali de mekansal örgütlenmelerden sıklıkla yararlanmışır. Başkent'in Ankara'ya taşınması ve buranın planlanarak baştan inşası bile bunun açık bir örneğidir. Yeni Devlet'in ve elitlerinin modernleşme pratiklerini gerçekleştirdiği ve Yeni Devlet'in modern yüzünün yabancılara ve topluma tanıtıldığı önemli mekanlardan birisi Ankara Palas'tır. Bu nedenle, Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Modernleşmesi'nin temel niteliklerini, bir mekan üzerinden okumak için Ankara Palas seçilmiş ve onun inşa edildiği siyasi atmosfer göz önünde bulundurularak bu mekanın önemi, rolü, inşa edilme amacı, sosyal ve kültürel üretim işlevleri ve buradaki gündelik pratikler değerlendirilmeye çalışılmışır. Ankara Palas'ın kimliksel bağlamdaki sosyal-siyasal üretim işlevleri ve etkileri, buradaki 'modern' kadın silüetleri ve balolar üzerinden de ele alınmıştır. Bu amaçla Ankara ve Ankara Palas'ı anlatan anılar ve dönemin iki önemli ulusal gazetesi, Hakimiyet-i Milliye ve Cumhuriyet, incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Ankara Palas, Türk modernleşmesi, modernleşme ve mekan.

Abstract

Reading Turkish Modernization on the case of Ankara Palas: “A Window Opens from East to West”

This study discusses the Turkish Modernization on the case of Ankara Palas where was one of the socio-cultural and political symbols of Early Republican

---

* Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü, 03100, HATAY, ahusumbas@yahoo.com.

Era considering that certain spaces as the places of memory are not independent from political and cultural atmosphere. Particularly during the modernization process of 19th century, spaces were used to adopt the modernization ideology. Turkish Modernization which aimed to form a modern nation state had also used these kinds of spatial formations such as the decisions of new capital, Ankara, and its reconstruction. Ankara Palas was also one of the places in where the modern face of New Government was introduced to society and the foreigners. The ideal model was learned and practiced by the new elites in Ankara Palas. In this article, the roles, importance, socio-cultural functions of Ankara Palas and goals of its construction were discussed to evaluate the main characteristics of Turkish Modernization in the Early Republican Era. Beyond, two of the important symbols of the Turkish Modernization, the modern women portraits and balls, in Ankara Palas were additionally discussed. The well-known two national newspapers of the era called *Hakimiyet-i Milliye* and *Cumhuriyet* and the memory books that tell Ankara and Ankara Palas were analyzed.

Keywords: Ankara Palas, Turkish modernization, modernization and space.

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, temel hedefi Batı'ya yüzünü dönmüş 'milli bir modern ulus' yaratmak olan bir modernleşme projesi olarak tanımlanır ve bu projenin başarısı bütüncül bir dönüşümü hedeflemiş olmasıyla açıklanır. Modernleşme temelinde yeni toplum yaratma projeleri, bu süreçleri görünür simgeler aracılığıyla gerçekleştirme eğilimdedirler. Nitekim Türk Modernleşmesi'nin de eğitim, kimlik algısı, sosyal hayat, kültür, bilim, mimari gibi çeşitli ayaklar üzerinden yürütüldüğü görülmektedir. Bunlar arasında da mekan ve kimlik ilişkisi, yeni toplumun dönüşümünde etkili şekilde kullanılmıştır. Mekan, olgular ve kimlikler arasındaki bu ilişkiyi araçsallaştıran asıl öğeyse zamandır. Nitekim tarihi ve tarihsel belleği mekan aracılığıyla incelemek, geçmişi daha zengin boyutlara yerleştirmemizi ve hafızaya dair üretilenleri daha iyi analiz etmemizi sağlamaktadır (Ricoeur, 2012; Gökberk, 2006). Bu bağlamda, Ankara Palas'ın Türk Modernleşmesi ve yeni toplum inşasındaki rolü ve etkisi Erken Cumhuriyet Dönemi'nde anlamlı kabul edilerek bu çalışmada, mekan ve kimlik inşası arasındaki ilişkiyi, dönemin "ilk modern oteli ve Mebusan Meclisi" olarak anılan Ankara Palas üzerinden okumaya çalışmıştır. Bu amaçla kullanılan yöntem birincil ve ikincil kaynaklar temelinde bir değerlendirme yapmaktır. Dönemin iki önemli ulusal gazetesinin, *Hakimiyet-i Milliye* ve *Cumhuriyet*'in, 1928-1938 yayınları taranmış ve Ankara Palas hakkındaki haberler, yazılar ve reklamlar, bu ilişki çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca döneme ait anılar ve Ankara Palas hakkındaki bilgiler; anı kitapları, söyleşiler, romanlar ve konuyla ilgili literatür üzerinden de incelenmiştir.

Bu amaçla öncelikle, kimlik-mekan ilişkisi ve ardından Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Türk Modernleşmesi'nin ve yeni toplum yaratma idealinin niteliği tartışılmıştır. Bu argümanlar çerçevesinde Ankara Palas'ın sosyal ve siyasal kimlik üretimi bağlamındaki işlevleri; buranın kurulma kararı, amacı, mimarisi, döşenmesi ve sembolik etkileri çerçevesinde irdelenmeye çalışılmıştır. Kadınların özgürleştirilmesi Türk Modernleşmesi'nin önemli bir ayağı olduğundan Ankara Palas'ta kadın imgesinin kurgulanışı, ayrı bir başlık altında ele alınmıştır. Son olarak da Ankara Palas'la özdeşleşen ve Yeni Devlet'in simgesi olan balolar çerçevesinde modernleşme hikayesi okunmuş ve genel bir değerlendirmeye çalışma bitirilmiştir.

1. KİMLİKLERİN ÜRETİMİNDE MEKANLARIN ROLÜ

Kimlik bir aidiyet hissiyle bireyleri bir araya getiren ortak paylaşımlar ve ayrılıklar yoluyla bir bütüne dahil olmak ve bu anlamda bir başka bütünlükten ayrılmaktır. Bu açıdan kimlik, öznel ve nesnel değerlerin çeşitli kombinasyonlarıyla özümsemiş temel mekanizması öteki üzerine kurulu uyumlu bir imaj yaratma ve inanma halidir. Öyle ki kimlikler hayali bir biçimde (Anderson, 2002) veya tarihsel bir mirasla (Smith, 2002) da üretilebilmektedir. Kimlik olgusu, biz ve öteki(ler) ilişkisi nedeniyle özünde çokluk ifade etmektedir (Asiliskender, 2006: 204); bu nedenle öğrenilebilen, aktarılabilen ve üretilebilen bir yapısı vardır. Bu kurgusu, fiziksel farklılıklar, coğrafi aidiyetler, tarihsel ve kültürel özdeşlikler, toplumsal pratikler gibi nesnel ve ortak çıkarlarla ve ortaklık hissi gibi öznel değerlerle harmanlanır. Bu değerler, gündelik yaşamda belli mekanlarda doğal veya yapay olarak yeniden üretilirler. Bu mekanlarda üretilen yaşam pratikleri toplumu oluşturan bireylerin birlikteliklerinin köklerinin sürekli hatırlatıldığı yardımcı kimlik tanımlayıcıları haline gelirler. O nedenle, mekanlar ve kimlikler birbirleriyle süreklilik kazanmaktadır. Bu süreklilik, aslında mekana yüklenen simgesel veya kolektif hafızayla aktarılmış yapay bir histir. Bir anıyı ve olayı akla getiren bedensel ve çevresel mekansallık paylaşılmış bir hafızayı meydana getirir. Bu paylaşılmışlık hissi ortak bir aidiyet duygusunu perçinleyerek kolektif kimlikleri içinde taşıyan kolektif hafızaya dönüşebilir. Geçmiş üzerindeki tanıklığı dolayısıyla geçmişle bağı veren hafıza ve mekanlar, bu açıdan tarihin konusu ve geçmişle özdeşleştirilen kimliklerin taşıyıcısı haline gelmektedir (Ricoeur, 2012).

Mekan en yalın haliyle fiziksel bir yaşam alanını ifade etmektedir; ama mekanı sadece yaşamın uzantısı içindeki ruhsuz boşluklar olarak algılamak yanlıştır. Mekansallık toplumsal bir üretimin sonucudur. Alışkanlıkların, kültürün ve birikimlerin oluşturduğu ve oluşturulduğu anlamlı boşluklardır. Ampirik olaylar, toplumsal üretim ilişkileri, devlet, sivil toplum ve sınıfsal oluşumlar belirli bir zamansal ve mekansal yapılanma içinde kurulur ve dağıtılır

(Urry, 1999: 99). Yeni toplumsal ilişkiler mekan boyunca yayılmak zorundadır; dolayısıyla mekan, kimliğe ait bütünlüğün ya da ayrılığın sınırlarını belirleme gücüne sahiptir. Mekanlar, belli bir zamanda anı deneyimleyen ve onun ötesine geçebilen varlıklardır. Pierre Nora'nın "hafıza mekanları" olarak kavramlaştırdığı – kütüphaneler, müzeler, arşivler ve bayraklar gibi –mekanlar, özünde hafızamıza ilişkin simgesel nesnelere sahiptir. Bu nedenle de belli bir anda yaşanan anı, o zamanın ötesine taşıyarak bir süreklilik hissi verirler. Hatırlanan anıların, o zaman ve mekana ait hislerin aslında bir sürekliliği yoktur. Mekan ve hafıza ilişkisi, bizlere sadece o anılara ait kalıntılar sunmaktadır (Ricoeur, 2012). Bu kalıntılar da buldukları döneme ait belli bir bellek deposu oluşturarak bunu, zamanın ötesine taşıma kapasitesine sahiptirler. Bu nedenlerle, kimliklerin ifade edilmesinde, yüceltilmesinde, yerilmesinde, pekiştirilmesinde, asimile edilmesinde mekanlar işlevsel ve simgesel roller üstlenirler.

Bir siyasal model, mekana temas ettiği anda sosyal bir gerçeklik üretmeye başlayacaktır (Batuman, 2009: 43). Nitekim çoğunlukla mekanlar belirli birey tipleri ve etkinlikler için ayrılmışlardır. Yöneticiler bu yolla toplumun yaşam ritüellerini kontrol altında tutabilmektedir. Sonuçta mekanlar, insan eliyle şekillenmiş kültürel, sosyal ve siyasal ürünlerdir; dolayısıyla sadece toplumsal pratiklerin üretim ve aktarım ortamı değil; aynı zamanda onun sosyal gerçekliğinin ürünleridir (Lefebvre, 1993: 26, 129; Schmid, 2008: 29; Aslanoğlu, 2001a). Tarih boyunca da heykeller, şehir girişleri, kiliseler, camiler veya kraliyet binaları gibi mimari ürünler, devletlerin ve liderlerin güçlerinin simgesi olmuş ve "mimarlığın etkili görsel dili, toplumsal dönüşüm için bireyin eğitilmesinde ve yönlendirilmesinde araç olarak kullanılmıştır" (Alpagut, 2010: 128). Dovey (Aktaran: Asiliskender, 2006: 204) bu durumu yönetim erkinin topluma gücünü ispatlamada kullandığı ve kurallarını öğrettiği bir eylem alanı olarak açıklamaktadır. Mekanlar bunların gerçekleştirildiği araçlar ve alanlardır. Bu nedenle mekanlar değer bağımsız olamazlar. Bu nedenle Harvey'in (2009) dediği gibi "mekanı alt etmek için mekansal örgütlenme şarttır".

Kimlik inşasında öncelikle gündelik hayata dair mekanlar ilgi çekicidir; çünkü bu mekanlar toplumsal pratiklerin tekrarlandığı, insanların günün yorgunluk ve stresinden uzaklaşmak için geldikleri ve boş vakitlerini değerlendikleri yerlerdir. Bu nedenle hoşça hatıralarda yer eden görüntüler, genelde bu tür mekanlarla özdeşleşip hatırlanır. Bu mekansal görüntüler, aktarılması kolay, tarihsel bir bellek yaratacaklardır. Nitekim gündelik hayat içindeki bu tür etkinlikler "kentsel hayatı biçimlendirirken", "kentliyi kenti değiştirme sürecine katarak, politik bir alan" da oluşturmaktadır (Akış, 2009: 77). Bu politik alan belli kimliksel öğeleri onayarak kuvvetlendirmeye hizmet edebilmektedir.

Mekan ve nesne/olgular arasındaki ilişkinin anlamını etkileyen bir başka önemli değişkenden daha bahsetmek gerekir. O da 'zaman'dır. Lefebvre'nin açıkladığı gibi hem mekan hem de zaman toplumsal bir sosyal üretimin sonuçlarıdır (Aktaran: Schmid, 2008: 29). Anlatılan zaman ile inşa edilen mekan arasındaki ilişki bu nedenle çakışır ve benzerlikler taşır (Ricoeur, 2012). Nitekim mekansal ve olgusal uzamlar farklı zamansal dilimlerde farklı pratikler üretebilir. Bu nedenle mekan ve kimlik ilişkisi incelenirken içinde bulunulan zamanın etkileri çerçevesinde bir analiz yapmak gereklidir. Bu çalışma açısından seçilen zamansal kısıt da Erken Cumhuriyet Dönemi'dir.

2. TÜRK MODERNLEŞMESİ VE YENİ TOPLUM YARATMA PROJESİ

Yeni devletin kuruluşu sadece yönetsel bir değişim değildir; devletin üzerine oturduğu düşünsel arka planı da alt üst eden yeni bir kimliksel oluşumun gerçekleştirildiği tümenden bir değişimdir. 19. yüzyılla birlikte tüm dünya coğrafyasını etkisine alan milliyetçilik ve modernleşme hareketleri Osmanlı'da da etkilerini göstermiştir. Bunun bir uzantısı olarak nitelenen Yeni Türk Devleti, modern/Batılı¹ bir ulus devlet olma idealiyle halkı mobilize etmiştir. Bu bağlamda Cumhuriyet'in modernleşme projesi hem siyasal hem toplumsal reformları içeren bütüncül bir projedir ve bu yanılla da Osmanlı dönemindeki modernleşme hareketlerinden ayrılmaktadır (Deren, 2004: 382).² Batı'daki gibi Türk Modernleşmesi'nde de kent bu modernleşmenin mekanı olmuş (Tekeli, 1998: 145) ve "genel iradeyi" temsilen "kentli-bürokrasisi" (Köker, 2005: 234) oluşturulmuştur. Bu devletin bireylerinin de bu mekanlarda vücut bulan modern hayata uygun birer vatandaş olması amaçlanmıştır. Sanayileşme, kapitalist üretim, şehirleşme ve burjuva gibi Batı modernizminin geçtiği süreçlerden yoksun olarak ilerleyen ve topluma, tepeden inme şekilde elitler tarafından ithal edilen Türk Modernleşmesi, bir sosyal mühendislik olarak da nitelenmektedir. Bu süreç, ilk başlarda hem Batı'dan ithal edilen hem de Batı'ya rağmen kendi olmayı vurgulayan antiemperyalist, anti-sömürgeci ve milli bir modernleşme anlayışıdır. Bu anlayışın, Kemalist inkılaplar ve faaliyetlerde sıklıkla karşılaşılan "bir çeşit gözle görünür siyaset" veya "uygarlaştırma misyonuyla" ifade edildiği görülmektedir (Bozdoğan, 1998: 122). Harf devrimi, kıyafet ve şapka inkılabı, modern eğlence anlayışı, kadınların kamusalda görünürlüğü, yeni başkent inşası bu görünürlüklerin örnekleridir. "Yeni olduğunu hep eski olanı olumsuzlayarak tanımlayacak olan modern kimlik" aynı zamanda kendini üretebilmek için hep "ötekine görünür olmaya çalışacaktır" (Batuman, 2009: 46). Türk Modernleşmesi'nin bir ayağı olan kent ve çevre planlama anlayışında da bu görünürlükler "sosyoekonomik ve politik bir bütünlük" (Tekeli, 1998: 142; Aslanoğlu, 2001a) sergilemektedirler.

Ankara'dan başlayan yeni toplum hayatının kurulmasında esas sorun 'medeni hayatı' sürdürmesini bilecek kişilerin azlığı ve bu tür mekanların yokluğudur (Aydın *vd.*, 2005: 417; Nalbantoğlu, 2000; Aslanoğlu, 2001: 327). Bu süreçte Batılı anlamda eğlence pratiklerinin teşvik edildiği Karpiç Lokantası, Anadolu Kulübü gibi mekanlar devlet eliyle kurulmuş veya desteklenmiştir. Yeni Başkent yeni mekanlarıyla, yeni devletin "modern ideal bireyinin" görgü kurallarını öğrendiği, giyim-kuşam, yeme-içme ve müzik alışkanlıklarının değiştirildiği, kadınlı-erkekli gidilebildiği, kısaca asriliğin tüm şartlarının öğrenildiği (Şenol Cantek, 2003: 261) bir kent olacaktır. Bu ideal modern vatandaş kimliğinin üretildiği Erken Cumhuriyet Dönemi'nin en bilindik mekanlarından birisi de Ankara Palas olmuştur. Atatürk'ün Ankara Palas için kullandığı "Doğu'dan Batı'ya açılan bir pencere" nitelemesi bu durumu oldukça güzel ifade etmektedir. Nitekim Ankara Palas "Yakın Şarkın en muhteşem, en modern, en konforlu oteli"³ olarak anılmaktadır.

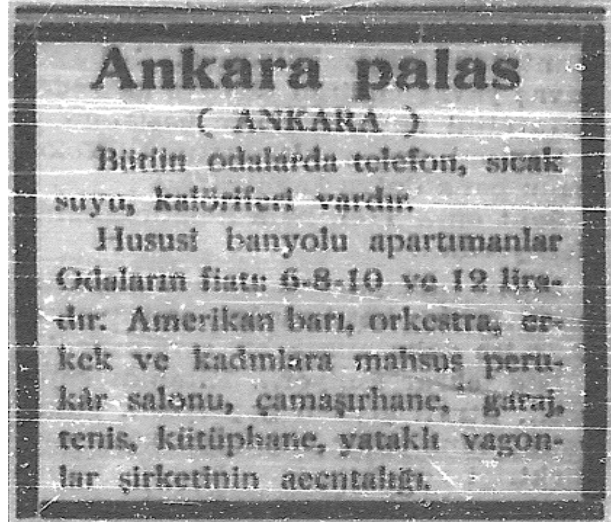
2.1. Yeni Başkentte bir Otel Yapılıyor: Ankara Palas

Ankara Palas, Yeni Başkent'in ilk modern oteli⁴ olarak tanımlanır. Bu açıdan Ankara Palas'ın kurulması bir ihtiyacın da eseridir. 1920'li yıllar, milletvekilleriyle milli mücadeleye destek olan aydınların, görevlilerin akın akın Ankara'da toplandığı dönemdir. Ankara bu gelişmeyi karşılayacak durumda değildir. Ne gelenler için kalacak yer, ne buluşup konuşulacak kıraathane, ne yemek yenecek bir lokanta, ne de akşamları gidilecek bir yer vardır (Atay, 2010; Burçak, 1998; İnci, 1985; Özakman, 2005; Şenol Cantek, 2003). Ankara'da otel olarak kullanılacak nitelikte sadece Taşhan hizmet vermektedir.⁵ Öyle ki Ankara'ya gelen yabancı konuklar için uygun kalacak yer olmadığından tren istasyonunda bir köşeye yerleştirilmiş eski bir yataklı vagon ve mebuslar içinse Ankara Yüksek Öğretmen Okulu, otel görevi görmektedir (Burçak, 1998: 172-173; Sariaslan, 2005: 48). Kısaca o dönemin Ankara'sında, en önemli ihtiyaçlardan birincisi konaklama ve yemek ihtiyacını karşılayacak yerler; ikincisi de sosyal zamanların geçirilebileceği alanlardır. Atay'ın (2010) sıklıkla belirttiği gibi tek başına yaşayanlar için Ankara akşamları sürgün yeri gibidir. Ankara Palas, bu eksikliği giderme yolunda Başkent'in sosyal hayatının çehresini değiştirmeye başlayacak öncü mekanlardan birisi olmuştur; dolayısıyla Ankara Palas "Türkiye'de yeni zamanlar şehri kurmakta olan Kemalizm'in şehircilik davasının iki ana vasfından bol ağaç ve modern tesisin" (Atay, 2010, 451) ikincisine hizmet etmiştir.

Ankara Palas, Atatürk'ün direktifiyle devlet tarafından yaptırılmıştır. Bu açıdan resmi bir niteliğe de sahiptir. İlk mimarı I. Ulusal Mimarlık Üslubu'nun⁶ savunucularından Vedat Bey'dir.⁷ Yeni tasarımıyla; ama aynı üslupla mimar Kemalettin Bey binanın yapımına 1927 yılına kadar devam etmiştir.⁸ I. Ulusal Mimarlık Üslubu hem Batı'nın hem gelenekselin birlikte kullanıldığı geçmişle bağlantısı olan; ama özellikle ulusa ve milli olana vurgu yapan bir yaklaşımdır.

Bu üslupta temel kaygı, mimarlık alanını yabancı etkilerden arındırmak, milli öğeleri kullanmak; fakat bunu yaparken Avrupa'daki seçmeci mimarlık deneyimlerini kullanmaktır (Aslanoğlu, 2001a: 30; Nalbantoğlu, 2000; Sarıaslan, 2005). Bu bağlamda, Ziya Gökalp'ın "Doğu ve Batının sentezi" fikri temelleri üzerinde yükselen Erken Cumhuriyet Dönemi'ndeki düşüncenin bir uzantısıdır. Milli iktisat, milli eğitim, milli sanayi diye millileştirilen bir modernleşme projesinde, mimari ve sanat da milli değerlerden bağımsız gelişmemiştir (Sarioğlu, 2001). Nitekim bu dönemin mimarlığı da "ulus devletin kültür politikası çerçevesinde belirlenmiş resmi bir program çerçevesinde tepeden inme bir anlayışla ülkeye girmiştir" (Bozdoğan, 1998: 120). Devlet politikası da ilk dönemlerde I. Ulusal Mimarlık Üslubu'na yönelik inşaatları ve yapıları desteklemiştir.⁹ Diğer bir deyişle, Ankara Palas, inşa edildiği bu mimarlık üslubu açısından da dönemin siyasi dilini yansıtmaktadır. I. Ulusal Mimarlık Üslubu'nda geçmiş değerlere ve ulusala vurgu, özellikle dış cephedeki öğelerle verilmek istenmektedir. Ankara Palas, bunun tipik örneklerindedir. Ankara Palas'ın ön cephesinde açıkça göze çarpan kubbe ve taç kapı kullanımıyla eski Türk süsleme motifleri bunun açık örnekleridir. Cephe kullanılan Osmanlı ve Türk öğelerinin zenginliği, inşaatın pahalı olmasına ve uzun sürmesine yol açmasına rağmen verdiği mesajla hem ulusal kimliğin/tarihin hem de yeni devletin zenginliğine bir vurgudur. Dış mimarideki bu ulusal ve geçmiş vurgusu, iç planlamadaysa çok kullanılmaz; hatta dönemin Avrupa Mimarisine daha çok yaklaşılr. Bu nedenle Ankara Palas'ın iç mimarisinde belirgin bir Osmanlı veya Türk öğesi kullanımı göze çarpmaz. Hatta Batı'yı ve moderni simgeleyen balo salonu benzeri öğeler, iç mekanda ağırlığını göstermektedir (Aslanoğlu, 2001a). Bu dış ve iç mimari farklılığının birlikte kullanımı, Aslanoğlu'na (2001) göre belki de Tarık Zafer Tunaya'nın "Batıya rağmen Batıcılık" dediği anlayışın Erken Cumhuriyet Dönemi mimari üslubundaki yansımasıdır. Binada ısıtmalı banyolar gibi dönemin mimari gelişimindeki en son imkanlar kullanılmıştır. Günümüzde olağan olan içerde tuvalet-banyo, elektrik, sıcak su gibi imkanlar 1930'lar Ankara'sı için kayda değer lükslerdir.¹⁰ Nitekim aşağıdaki 04 Temmuz 1929 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde görüldüğü üzere Ankara Palas ilanlarında, bu lüks özelliklere vurgu yapılmaktadır.

Benzer bir siyasi dil, 18 Nisan 1928 tarihli Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'ndeki resimlerden (bkz. Resim 2) de görülebileceği üzere otelin iç dekorasyonuna da yansımıştır. Mobilyalar ve mekan Batılı anlayışıyla döşenmiştir. Örneğin salondaki piyano, ipek ve kadife kaplı koltuklar, şık perdeler, şaşalı avizeler, ahşap mobilyalar, porselen çay takımları bunlara birer örnektir.¹¹ Bu anlamda, sadece mekan ve dekorasyonu bile siyasi içerikli bir mesaj iletmekte, görseelliğiyle de modernlik ve yeni kimlik inşasına simgesel olarak hizmet etmektedir. Asri mobilya ve dekorasyon modern ve asri bir yaşamın gereklerindedir.

Resim 1: Ankara Palas Gazete İlanı

Kaynak: 04 Temmuz 1929 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin 3. Sayfa.

Ankara Palas, bu simgesel rolleriyle birlikte pek çok amaca hizmet edecek şekilde planlanmıştır. Hem bir otel hem balo ve davetlerin verildiği bir mekan olarak düşünülmüştür (Alkan, 2008: 78; Sağdıç, 2000: 40). Hatta bir süre sonra bodrum katında bir gece kulübü açılmıştır.¹² Ankara Palas'ın 17 Nisan 1928'deki açılışını ilk sayfa haberi olarak veren eski harfli 18 Nisan 1928 tarihli Hakimiyet-i Milliye Gazetesi bu simgesel ve pratik işlevleri şu şekilde anlatmaktadır:

“Evkaf Oteli¹³ Dün Açıldı. Otelin açılışı münasebetiyle dün akşam erkân-ı devlete 70 kişilik bir ziyafet ve gece bir balo verildi.

Senelerden sonra Ankara'nın en esaslı ihtiyaçlarından birisi halledildi. Evkaf Oteli dün açıldı. Bu münasebetle otelde bir akşam ziyafeti ve gecede bir suare tertip edildi. Yetmiş kişiden mürekkep olan akşam ziyafetinde Büyük Millet Meclisi Reisi Kazım ve Başvekil İsmet Paşa hazeratı, vekillerimizden bazıları, CHF katibi umumisi Saffet, Tayyare Cemiyeti Reisi Abdullah Suphi, Vali Vehbi, Belediye Başkanı Asaf, İş Bankası Müdürü Umumisi Mahmut Celal, Siirt Mebusu Mahmut, Bolu Mebusu Falih Rıfki, Afyon Mebusu Ruşen Eşraf, Sivas Mebusu Necmettin Sadık, İstanbul Mebusu Edip Servet, Kütahya Mebusu Nuri Beyler, Umumi Jandarma Komutanı Zeki Paşa, Polis Müdürü Bilaver ve daha bir çok zevat hazır bulunmuştur. Ziyafet pek samimi olmuş. Sonlarına doğru Mahmut Celal (Bayar) bir nutuk vererek ziyafete şeref bahşeden zevata teşekkürlerle sözü Fransız Grubu Stega'a vermiştir.”

Gazete'nin 3. sayfasında haber şu şekilde devam etmektedir.

"Celal Bey'den sonra İsmet Paşa Hazretleri Celal Beyin şerefine ve muvaffakiyetine içelim demişlerdir. Müteakiben Mösyö Stega uzun nutkunu okuyarak Ankara'nın imar sahasında gösterdiği azim muvaffakiyetler arasında böyle bir otelinde lüzumuna işaret etmiş ve büyük kurtarıcının şerefine kadeh kaldırmıştır. Gece yine bu münasebetle otelin geniş salonunda bir suare verilmiştir. Suareye Erkan-ı devlet, mebuslarımız ve birçok zevat aileleriyle birlikte iştirak etmişler ve sabaha kadar neşeli bir gece geçirmişlerdir."

Resim 2: Hakimiyet-i Milliye Gazetesi Ankara Palas Açılış Haberi

Kaynak: 18 Nisan 1928 tarihli Hakimiyet-i Milliye Gazetesi 1. sayfa

Ankara Palas'ın işletmesi, "görgü, beceri ve maddi güce sahip" kişi bulunmakta zorluk çekildiğinden ve Batı kalitesinde bir hizmet hedeflendiğinden daha deneyimli olan, yukarıdaki haberde Fransız Grubu olarak bahsedilen, Fransız bir ortaklığa verilmiştir (Şenol Cantek, 2003: 263; Alkan, 200: 78; Sağdıç, 2000: 40). Bu açıdan yüzünü Batı'ya dönmüş toplum projesine başlarda gayrimüslim vatandaşların deneyimlerinin dahil edildiği de gözlenir.¹⁴

Ankara Palas'ın siyasi ve simgesel değeri, onun siyasi konjunktürdeki değişimlerden en çok etkilenen mekanlardan birisi olmasından da anlaşılmaktadır.¹⁵ Nitekim Şenyapılı'nın (2005) Ankara'daki eğlence mekanlarına dair anılarından da anlaşıldığı üzere, açıldığı dönemde gözde mekanlardan olan Ankara Palas, 1950'lilerde yeni burjuvazinin etki alanı olacak olan Yenişehir'e doğru kayan şehir merkezinin ve yeni mekanların dışında kalmış ve önemini yitirmeye başlamıştır.¹⁶

2.2. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Ankara Palas'ın Sembolik Değeri

Ankara, küçük bir kasabayken¹⁷ bir modernite projesi olarak Cumhuriyet değerlerini taşıyan bir başkent olarak inşa edilmiştir.¹⁸ Bu açıdan, Ankara'nın yeni başkent olmasının stratejik, siyasi ve ekonomik nedenlerinin yanında önemli sembolik bir rolü vardır¹⁹ (Tekeli, 1998: 145; Aslanoğlu, 2001a). Bu siyasi proje olarak Ankara'nın başkent olarak inşası, geleneksel ve geçmiş ötekileyen, karşıtlığında modern bir ulus kimliğiyle kurgulanan bir toplum yaratma çabasının uzantısıdır. Yeni Başkent, yeni devletin yeni değerlerini temsil etmektedir. Modern ve çağdaş bir yaşam ortamı oluşturmak için inşa edilmiş²⁰ bu yeni kentsel mekanda geliştirilecek yeni sosyal normlarla Anadolu'nun kentleşmesine öncülük edilmiş; Cumhuriyet'in başarıları bu yeni başkentle sembolize edilmiş ve bu kimliğin itici gücü Batılılaşmayla özdeş tutulmuştur (Altaban, 1998: 41; Tunçer, 2008; Batuman, 2009). Yeni yaşam biçimini gerekli kılan bu modern kentleşme, Harvey'in (2009) dediği gibi kurulmak istenilen yeni kimlik ve iktisadi ilişkiler çerçevesindeki toplumun dönüşümü için gereklidir. Sonuçta kent ve mekânsal örgütlenmeler, istenilen çevreden ziyade istenilen insan tipini hedeflemektedir (Harvey, 2009: 83). Bu doğrultuda çağdaş yaşamın gereği olarak Ankara'da boş zamanların eğlenme, dinlenme ve toplanma amaçlı değerlendirilebileceği, kentli ailelerin kadınlı-erkekli sosyalleşebileceği mekanlar yaratılmaya çalışılmıştır.²¹

Dönemin Ankara'sının merkezi Ulus'tur. Meclis Binası, tren garı, bankalar bu merkezde yer almaktadır. Mekansal örgütlenmelerdeki en önemli dışsal faktörlerden birisi mesafe, çevreye göre konumlanma ve iktisadi ilişkiler çerçevesinde ulaşım meselesidir. Öyle ki ulaşım hatlarına, siyasi ve iş

merkezlerine yakınlık/uzaklık bir mekanın hem iktisadi hem de siyasal önemini belirler ve gösterir (Harvey, 2009). Nitekim Ankara Palas, Meclis Binasının tam karşısında ve Ulus Meydanı'nı şehrin ana girişi olan Ankara Tren Garı'na bağlayan cadde üzerinde yer almaktadır. O yıllarda Ankara'ya yegane ulaşım aracı trendir. Tren istasyonunun önemi göz önünde tutulduğunda Ankara Palas şehre yeni gelenleri de karşılayan konumdur. Cumhuriyet'in ilk yıllarında törenler ve resmigeçitler de bu cadde boyunca yapılmaktadır (Madran *vd.*, 2005: 51; Batuman, 2009: 49). Erken Cumhuriyet Dönemi'nde nüfusu hızla artarak şehirleşme sürecine giren Başkent'in ve Yeni Devlet'in modern çehresi işte bu Ulus Meydanı'nda yerleşmiş olan yeni mekanlarda vücut bulmaktadır. Yeni Başkent halkının, Ulus meydanı civarında hareketli bir yaşantısı vardır.²² "(İkinci) Meclis Binası ve Ankara Palas arasında bulunan Cumhuriyet Bulvarı'nın kendisi Arendt'in tanımına uygun olarak tam bir 'görünüm mekanına' dönüşmüştür" (Batuman, 2009: 49). Örneğin Sovyetler Birliği adına Türkiye'yi ziyarete gelen General Varaşilof'un karşılanma töreni 28 Ekim 1933 tarihli Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'nde Ankara Palas referansı ile şu şekilde anlatılmaktadır:

"... Sovyet Heyeti ... dün sabah İstanbul'dan şehrimize trenle geldiler. İstasyon ve istasyondan Ankarapalas'a kadar süren cadde Sovyetler Birliği ve Türkiye bayraklarıyla donatılmış ve bu cadde üzerinde rusça ve türkçe misafirlere 'hosgeldiniz' yazılarını taşıyan büyük bir tak kurulmuştur."²³

Yeni Devlet'te yönetsel ve siyasal olanın dönüşümü yanında ekonomik, kültürel ve sosyal bir dizi dönüşüm de başlatılmıştır. Ankara Palas'ın inşası, kuruluşu ve varlığıyla hizmet ettiği dönem işte bu dönüşümün izlerini taşımaktadır. Ankara Palas, Cumhuriyet Türkiye'sinin yeni çehresinin bir uzantısıdır. Bozkır Ankara'nın Doğulu yüzüne Batılı bir dokunuşudur. Bu yapı, Başkent'in, dolayısıyla Yeni Devlet'in ilk modern oteli ve balo salonudur. Ankara Palas, şehre gelen önemli yabancı-diplomatik misafirleri ağırlamanın yanında şehirde yaşayan yeni elitleri, bürokratları ve aydınları ağırlayan vazgeçilmez bir sosyal mekan olarak da işlev görmektedir. 1930'larda Ankara'daki oteller konaklama hizmeti yanında bürokrat ve ailelerinin toplandığı, sohbet ettiği, resmi toplantıların yapıldığı çok amaçlı mekanlardır. Özellikle, Ankara Palas, Meclis Binası'nın hemen karşısında ve Ulus Meydanı'nın merkezinde yer alması dolayısıyla milletvekillerinin, yabancı misafirlerin ve Atatürk'ün kolayca uğrak yeri haline gelmiştir. Burası, mesai sonrası siyasi tartışmaların taşındığı bir buluşma noktası; hatta "siyasi bir klüp" veya "iş bitirenlerin karargâhı"dır (Bağlum, 1992: 143; Sağdıç, 2000: 40; Alkan, 2008: 78).²⁴ Ankara Palas "Lobisinde akşamlarını birer duble içki içerek değerlendiren siyasetçiler, aynı zamanda yeni kurulan ülkenin geleceğinde de başrol oynayan şahsiyetlerdir" (Alkan, 2008: 79). Ankara Palas yabancı devlet

konuklarının konakladığı ve davetlerde ağırlandığı devlet projelerinin görüşüldüğü mekanlardandır. Örneğin; İngiltere Ankara Büyükelçisi George Clerk, Ankara Palas'ta ağırlanmasını 01 Kasım 1930'da şu şekilde kaleme dökmüştür.²⁵

“...İsmet Paşa ve eşi akşam Ankara Palas'ta yemek verdi. Yemek konuşmasında Venizelos, iki ülkenin kesin toprak statuquo'sunun Lozan Antlaşmasıyla çizilmiş olduğunu vurguladı... Yemeği danslı davet izledi. Ertesi akşam... Ankara Palas'ta Macar Başbakanı onuruna yemek verildi. ....30 Ekim Perşembe günü şu antlaşmalar imzalandı....” (Şimşir, 2006: 420).

Görüldüğü üzere Ankara Palas, sadece yeni elitlere ve halka dönük bir yeni yaşam tarzının simgesi değildir; aynı zamanda yabancı devlet adamlarının da Türkiye'yi tanıdıkları bir mekandır. Örneğin, Türkiye'nin ilk resmi devlet başkan konluğu olan Afganistan Kralı Emmanullh Han Ankara Palas'da ağırlanmıştır. İngiltere'nin Ankara Büyükelçisinin günlüğünde “Filistin ve Suriye'de dolaşan Lord Athlone, Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye'ye davet edildi. Cumhurbaşkanı'nın konluğu olarak Ankara Palas'ta ağırlandı.” (Şimşir, 2006: 427) şeklinde geçen pek çok hikayeye rastlamak mümkündür.²⁶ 07 Temmuz 1931 tarihli Cumhuriyet ve Hakimiyet-i Milliye Gazeteleri'nin ilk sayfalarındaki haberler de Ankara Palas'ın bu işlevini gösterir niteliktedir:

“Kral Faysal Hz. Ankara'da

Dün akşam Ankarapalas'ta Reiscumhur Hz. Tarafından keşide edilen ziyafette Gazi ve Kral Hazeratı fevkaleda samimi nutuklar irat ettiler...” (Cumhuriyet Gazetesi, 07 Temmuz 1931).

Resim 3: 09 Temmuz 1931 Hakimiyet'i Milliye Gazetesi
İlk Sayfa Haberi

Kaynak: 07 Temmuz 1931 tarihli Hakimiyet-i Milliye Gazetesi 1. Sayfa.

Resim 4: Atatürk ve Irak Kralı Faysal'ın Ankara
Palas'ta Çekilmiş Fotoğrafı

Irak Kralı Faysal'la Ankara Palas (6 Temmuz 1931)

sol başta Yunus Nadi Abaloğlu, sağ başta Tefik Rüşüvî Aras görülmektedir.

Kaynak: Ankara Palas hakkında yazarın kişisel arşivinden.

Bahsedildiği gibi Erken Cumhuriyet Dönemi Ankara'sında dışarıda eğlence mekanları bulmak zordur. Özellikle kadınlı-erkekli gidilebilecek mekan azlığı Yeni Başkent'in kent yaşamı için bir sorundur. Ankara'da 1950'li yıllara kadar bulunan eğlence mekanları tasarlanan Batılı bir toplum modeli çerçevesinde hizmet vermişler ve günümüz Ankara'sının eğlence kültürünün temellerini atmışlardır (Alkan, 2008: 76-84). Bu nedenle Alkan (2008: 77), başkentte yeni eğlence mekanlarının yaratılması için iki farklı itici gücün olduğunu belirtmektedir. Bunlardan ilki özellikle İstanbul'dan taşınmış bürokratlar için Ankara'nın can sıkıcı ve tekdüze yaşamı; ikincisi ise Cumhuriyet'in Batılı yüzünün belirgin olarak görüldüğü mekanların eğlence mekanları olmasıdır. Ankara Palas, bu amaçların ikisine birden hizmet etmek için Atatürk'ün önerisi ile kurulan bu tür mekanlardan en önemlisidir (Şenol, Cantek; 2003: 262).

Resim 5. 15 Ekim 1929 Cumhuriyet Gazetesi Ankara Palas Hakkındaki İlk Sayfa Haberi

İngiliz Amiralı Ankarada
Amiral dün Gazi Hz. ne
arzı tazimat etti

Amiral cenapları Ankaradaaskeri
mevasimle karşılanmıştır

Amiral şerefl-
ne ziyafetler

Ankara 14 (Telefonla) — İngiliz Amiralı Frederik Field Cenaplarını ve Erkânı Harbiyesini hâmil olan tren saat 9 da geldi. Tren istasyonda durunca Tesrifat müdiri umumi Suat Simavi Bey Amiral Cenaplarının buldukları vagona çıkarak müşâhîrileyh Hz. ni Hariciye Vekili namına selâmladı.

İstasyonda bulunan muzika

Yukarıda İngiliz amiralı cenapları ve misafir edildikleri Ankarapalas oteli, aşağıda otelin ziyafet salonu

Kaynak: 15 Ekim 1929 Cumhuriyet Gazetesi ilk sayfa.

Öte yanda, Ankara Palas'ın peri masalına dahil olanlar oldukça kısıtlı bir gruptur. Ankara Palas "adeta bir kesimin gittiği kulüp niteliğinde"dir (İnci, 1985: 87). Balo ve resepsiyonlara katılım yabancı konuklar, bürokratlar, aydınlar ve burjuvazinin küçük bir kesimi olmak üzere davetle sınırlanmıştır.²⁷ Öyle ki bu kesime yeni giren bir kişi, birkaç partiden sonra herkesle tanışmaktadır; dolayısıyla Ankara Palas'ta halktan uzak "ayrıcalıklı bir zümrenin" anıları hikaye edilmektedir. Bu ayrıcalıklı zümrenin hayatı, onlara dahil olmayan bir kesim tarafından gıpta ile bakılan ve onaylanan bir yaşamken bir diğer kesim için yozlaşmış, sapkın ve özentili bir hayat biçimi olarak görülmektedir (Şenol Cantek, 2003). Ankara adlı romanında Ankara Palas'taki bir baloyu anlatan Karaosmanoğlu, bu ayrılığı çok güzel ortaya koymaktadır:

"İçleri birer mağaza camekânı gibi aydınlatılmış hususi arabalar ve şık kira otomobilleri, buraya, şehrin dört bir köşesinden, durmaksızın insan taşıyordu... Bu insanlar...Ankara Palas'ın merdivenlerine doğru ilerliyorlar... kadınlı erkekli gruplar halinde... birikiyorlardı. Bunları, ağırlaştırılmış birer sinema şeridi gibi seyre dalan yerliden ve köylüden mürekkep sokak kalabalığı için, hiç şüphesiz balo denilen şey burada başlıyor ve burada bitiyordu. Çünkü bu kalabalık, otomobillerden inip, merdivenlerden çıkan bu insanların içeriye girdikten sonra vestiyere yanaşıp palto ve şapkalarını nasıl bıraktıklarını ve oradan dans salonuna nasıl girdiklerini artık göremiyordu. Buradan ötesi, artık, faraziye ve muhayyilenin işi oluyordu.

Nitekim bir köylü yanındakine diyordu ki: Sen sanki buradan bir şey gördün mü sanıyorsun? He,he he....

'İçeride, ne yaparlar bilirim emme, söylemem'...

Bir üçüncü söze karıştı. Bu tıknaz, babacan bir tipti: Ne var, bunu bilmeyecek be?

İşte ben deyivereyim: İçerde tango var, dedi....

Tango da kim oluyor ki?". (Karaosmanoğlu, 2006: 110-111)

"Tango da kim oluyor ki?" sözlerinin de ifade ettiği gibi Cumhuriyet Dönemi'ndeki pek çok toplumsal reform "halk için halka rağmen" anlayışıyla gerçekleşmiştir (Deren, 2004: 382; Şenol Cantek, 2003). Tepeden inmece olarak nitelenen Türk Modernleşmesi bu açıdan halktan kopuk olarak ilerlemiştir. Nitekim Ankara Palas gibi mekanlardaki bu modern eğlencelere, bu ayrıcalıklı grubun bile alışması zor olmuştur. Modernliğin "yüksek kültürüyle" bazen hevesle tanışan bu insanlar, bir taraftan da bu kültüre ait olmadıklarını hissedebilmektedirler (Bozdoğan, 1998: 122). Kadınlı-erkekli eğlencelere, balo fikrine, frak ve dans gibi Batılı değerlere uzak olan pek çok kişi için bu geceler

eğrelti geçmiştir. “Frak giyip...ilk dansı heyecandan büsbütün kazık gibi kasılan türbanlı ama dekolte yakalı eşiyile açıp birkaç kere pistte döndükten sonra, ayağına cendere gibi gelen dar rugan ayakkabılarını kimselere göstermeden çıkarıp meslerini giyen kaymakam hikayeleri...” (Girgin Akın, 2005: 28) bu anıları anlatmaktadır. Elbetteki “sivil toplumun ekonomik temellerinin yeterince gelişmediği bir tarihsel konjoktürde o topluma özgü belirgin yaşam kalıbının taşıyıcıları, Ankara örneğinde görülebileceği gibi başlarda o sınıfın üyeleri olamayabilirler” (Nalbantoğlu, 2000: 298). Nitekim Ankara Palas gibi mekanlarda boy gösteren, devletin yaratmaya niyet ettiği yeni burjuvazi, Batı tarihindeki örneklerden farklı olarak, ağırlıkla bürokratları, milletvekillerini, ordu mensuplarını ve belli başlı esnaf eşrafını kapsamaktadır. Bu yeni burjuvazi, Türk Modernleşmesi’nin taşıyıcısı olması istenilen zümredir.

Görüldüğü üzere Ankara Palas gibi Ulus Meydanı ve çevresindeki mekanlar, çeşitli şekillerle Türk Modernleşmesi’ne hizmet etmişlerdir. Nitekim yukarıda dile getirilenler çerçevesinde Ankara Palas gibi bu tür eserlerin katkıları; “anı değeri”, “kimlik değeri”, “işlevsellik değeri”, “belge değeri”, “teklik ve ilklik değeri”, “estetik değeri”, “sosyal değeri”, “ortak kültürel miras değeri”, “görsellik değeri” benzeri farklı ölçütler dizini içinde değerlendirilmelidir (Madran *vd.*, 2005: 52-53). Ankara Palas, yeni devlet elitlerinin ve misafirlerinin ağırlandığı, ilk ve tek modern otel ve balo salonu olması açısından “teklik ve ilklik değeri”ne sahiptir. Resmi davetlerin verildiği, resmi konukların ağırlandığı, gazetelerde fotoğrafların ve haberlerin yayımlandığı kamusal bir mekan olmasından ötürü “belge ve işlevsel değere” sahiptir. Ankara Palas, hatıraların biriktirildiği kentsel bir hafızaya hizmet etmesi açısından “anı ve sosyal değer”le de donatılmıştır. Yeni bir yaşam tarzını benimseme çabalarının simgeselliği açısından “simgesel ve kimliksel bir değer”e de sahiptir. Ankara’ya gelenlerin sosyal ve kültürel yaşamında yer etmiş, romanlara, anılara konu olmuş olması açısından da “ortak kültürel miras değerine” sahiptir. Bu nedenle Ankara Palas kimlik, mekan ve zaman ilişkisinde önemli bir kesişim noktasıdır.

2.2.1. Ankara Palas’ta Erken Cumhuriyet Dönemi Kadın İmgesinin Kurgulanışı

Pek çok toplumda olduğu gibi kritik dönemlerde Türkiye’de de bölünme ve kaymalar, simgesel olarak kadın kimliğinin kurgulanmasıyla desteklenmiştir (Berktay, 2004, 275). Yeni Devlet’in, modern bir toplum ve ulus kimliği yaratma projesindeki en önemli aracı ve amacı “modern Türk Kadınının” kamusal çıkarılması ve çağdaştırılmasıdır (Berktay, 2004: 284; Sancar, 2008: 217). Bu süreç en mahreme müdahale olarak en çok dirençle karşılaşılabilecek değişimlerden de birisi olmuştur. Ankara’da “bir yanda tenis

oynayan Havva kızlarıyla bir yanda kışla hayatı yaşayan muazzam bir selamlık” (Aydın *vd.*, 2005: 415-416) sonrasında da devam edecek ikililiği ve çatışma alanlarını çok açık şekilde göstermektedir. Bu direnç alanlarında kadınların modern kıyafetlerle kamusal alana çıkışı ve erkekli-kadınli eğlenceler toplumsal dönüşümün radikal simgelerdir. Ankara Palas, kadınların kamusal çıkmasına izin verilen bu “rezervasyon alanlarından”dır (Berktay, 2004: 277). O dönemde “sokakta bir kadına rastlamanın ufo görmek gibi bir şey” (Özakman, 2005: 9) olduğu düşünülürse Cumhuriyet’in yeni yüzü olan kadınların görülebildikleri bir mekan olarak Ankara Palas’ın modern kimlik inşasındaki işlevi daha net anlaşılabilir. Bu durum Bedii Faik’in şu anısında açıklıkla hissedilmektedir:

“Ankara Palas'ın açılışından sonra, Atatürk bir balo yapmak ister. Tamam da, Ankara'da baloya gelecek yeteri kadar hanım yoktur. Eşleriyle davet edilen yabancı sefirlerle karşı tek tük çağdaş kıyafet giyen mebus eşleri vardır. Müzik başlayacak, yabancılar dans edecek, bizimkiler onlara bakacak. Müniç Hayri Bey'i İstanbul'a gönderir. "Batı giyimli, çağdaş 20 hanım bulun ve onları Ankara'ya getirin," der... Neticede Avrupa eğitimi almış, kibar, Batı giyimli 20 genç kız bulunur ve Ankara'ya getirilir. Bu şekilde, Batı anlamında güzel bir balo yapılır. Bu, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk balosudur. Bunu diğerleri takip eder” (Maruflu, 2011).

İlk başta Batı giyimli yirmi genç kız bulmak için uğraşanlar, kısa süre sonra artan ilgiye şaşıracaklardır. “Genç Cumhuriyet’in zarif hanımefendileri Ankara Palas’ın pırıltılı avizeleri altında düzenlenen baloların müdavimleri olmuşlardır” (Büyükyıldız, 2008: 42). Ankara Palas’ta boy gösteren bu hanımefendiler; Genç Cumhuriyet’in çağdaş yüzünü ve Türk Modernleşmesi’nin ideolojik temellerini simgelemektedir. Burada sunulan kadın porteleri, giyim kuşamıyla, dans edişi ve nezaketiyle kentli ve çağdaştır. Nitekim toplumsal cinsiyete dayalı temsillerle iç içe geçmiş giyim kuşam, kadınlı-erkekli dans, eğlence benzeri görünürlükler üzerinden bu mesajlar verilmektedir. Bu durum, İngiliz Büyükelçisinin 29 Ekim 1931’deki notlarında şu şekilde ifade edilmektedir:

“Ankara Palas’taki akşam yemeğinde Bay ve Bayan Litvinov kordiplomatik davetliydi. Yemeğin ardından Halk Partisi bir balo verdi. Bayan Litvinov balodaki Türk Hanımların şık kıyafetlerinden pek etkilendi” (Şimşir, 2006: 433).

Batıyı temsil eden bir Avrupalı kadın tarafından “Türk Hanımlarının modern ve şık kıyafetlerine” özellikle dikkat edilmesi ve adeta onay verilmesi, kadınların Türk Modernleşme serüvenindeki simgesel rolünün, Yeni Devlet’in kendini dışarıya tanıtmada da önemli olduğunu göstermektedir. Ankara Palas, burada boy gösteren Yeni Devlet’in kadın portrelerinin sunumuyla da bu görevi yerine getirmiş görünmektedir. Nitekim Ankara Palas’ın salonlarında

boy gösterebilmek seçkin kadınlar için bir ayrıcalıktır.²⁸ Bunun önemli bir nedeni, elbette buradaki baloların ve yemeklerin seçkinleşmenin bir aracı olmasıdır (Aydın vd., 2005: 426; Şenol Cantek, 2003: 262-278). Sonuçta, Türk Modernleşmesi'nin kimlik meselesi, toplumsal cinsiyete dayalı temsillerle Başkent Ankara'da bu yeni biçimlerle ve yeni mekanlarla kendini göstermektedir (Tarhan, 2006).

2.2.2. Ankara Palas'ın -Cumhuriyet- Balolarında Sunulan Yeni Toplum Modeli

Ankara Palas'taki 1933 Cumhuriyet Balosu, genç bir subayın ağzından şu şekilde anlatılmaktadır:

“Ankara Palas salonlarına girdiğimizde, rehberimiz yaver, bizi Atatürk'ün huzuruna çıkarttı. Salonda yüksek rütbeli subaylarla, fraklar giymiş erkekler, tuvaletli kadınlar görünce, hepimiz bir hata yapmaktan korkuya kapıldık... Atatürk gözlerimizin içine bakarak, ‘bugün Cumhuriyetimizin kuruluşunun 10. yılı. Bundan 10-12 yıl önce, sizin rütbenizdeki genç subaylar böyle bir mutlu günü görmeden, vatan uğruna kanlarını toprağa vermişlerdi. Şimdi siz onları temsilen burada bulunuyorsunuz. Salonda bulunan hanımlar sizleri dansa bekliyor. Genç Türk Subaylarının da eğlenme hakkıdır. Siz de eğleneceksiniz’ komutunu verdi. O gece dansa davet ettiğimiz hanımlardan hiç birisi bizi geri çevirmedi” (Bağlum, 1992: 143-144).

Resim 6: Ankara Palas'taki Bir Davette Çekilmiş Bir Fotoğraf

Kaynak: Ankara Palas hakkında yazarın kişisel arşivinden.

Atatürk'ün bu anıdaki "Siz onları temsilen burada bulunuyorsunuz" sözlerine atıfla Ankara Palas'ın eğlence ve baloları da Yeni Devlet'in başarısını ve yeni modern kimliğini temsil etmektedir. Nitekim Ankara Palas'ta her cuma balolar ve haftanın belirli günleri danslı yemekler düzenlenmiştir. Bu tür danslı yemeklere dair bir tanıtım 05 Şubat 1929 tarihli Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'nin 6. sayfasında şu şekilde verilmektedir.

Resim 7: Hakimiyet-i Milliye Gazetesi Ankara Palas Danslı Akşam Yemeği İlanı

Kaynak: 05 Şubat 1929 tarihli Hakimiyet-i Milliye Gazetesi 6. Sayfa.

Benzer şekilde Kızılay Balosu, Tıp Baloları, Galatasaraylılar Yemeği, Yılbaşı Baloları, Türk Basın Birliği Baloları, Maskeli Balolar, yardım yemekleri, resepsiyonlar ve Cumhuriyet Baloları²⁹ da Ankara Palas'ta verilmiştir (Burçak, 1998: 184). Türk Modernleşme tarihinde 'balolar' veya danslı yemekler oldukça önemlidir; çünkü bu eğlence biçimi medeniyetin vücut bulduğu ortamlar olarak Batılı olma yoluna girildiğini göstermenin en kestirme biçimidir (Şenol Cantek, 2003: 264). Yeni Başkent'te müzikli-danslı, kadınlı-erkekli eğlenmenin ilk denemeleri 29 Ekim Cumhuriyet Baloları ve sonrasındaki Yılbaşı Baloları'dır. Bu balolar, daha sonra Anadolu'nun küçük kentlerine yayılan birer Cumhuriyet geleneğine dönüşmüşlerdir,³⁰ ancak bu davetlere katılım çoğunlukla sınırlandırılmıştır.³¹ Ne yazık ki elitler, aydınlar, bürokratlar ve bir kısım burjuvaziden oluşan ayrıcalıklı bir gruba has bir eğlence çeşidi olarak kalmış ve devam etmişlerdir. 05 ve 07 Şubat 1929 tarihli Hakimiyet-i Milliye Gazeteleri'ndeki ilanlarda belirtildiği üzere bazı yemekli davet ve balolar, bilet almak ve uygun suare giyinmek kaydıyla halka açıktır. Ancak Şenol Cantek'in (2003: 269) görüşme yaptığı H.M. ve Y. O. Beylerin sandığı gibi halkın büyük bir çoğunluğunda, bu eğlencelerin sadece "seçkin bir sınıfa" ait olduğuna dair bir algı vardır. Bu balolara katılanlar, çoğunlukla Yeni Devlet ideolojisiyle barışık, yeni modern kimlikle uyumlu olan/olmaya çalışan yeni burjuvazi kesimdir. Buna rağmen Ankara'da üç farklı mekanda düzenlenen Cumhuriyet Baloları'nda, mekana bağlı olarak katılımcı grubun profili değişmektedir. Ankara Palas'ta düzenlenen baloya milletvekilleri, yüksek

bürokratlar ve diplomatik görevliler katılırken, Orduevi'ndekine yüksek kurmaylar gitmekte yerel halksa Halkevi'ndeki bir üçüncü baloda eğlenmektedir. Atatürk, Ankara Palas'la başlayıp bu üç baloyu da ziyaret etmektedir (Batuman, 2009: 54; Aydın vd., 2005: 415-416).

Bu baloların ve eğlencelerin merkezinde dönen abartılı hayat, Burhan Asaf'ın "Balonun Renkleri" (Hakimiyet-i Milliye Gazetesi, 02 Şubat 1929) başlıklı yazısındaki gibi zaman zaman eleştirilse de Cumhuriyet Baloları, gece hayatı çok renkli olmayan Ankara için uzun süre senenin en önemli olaylarından birisi olmuştur. Örneğin 31 Ekim 1930 tarihli³² Cumhuriyet Gazete'sinin birinci ve beşinci sayfalarında "Ankara Palas'taki Ziyafet" diye geçen Cumhuriyet Balosu'nun tüm detayları anlatılmaktadır:

"Ankara Palastaki ziyafet

Hariciye Vekilimiz Tevfik Rüştü B. bayram münasebetiyle dün gece Ankara palas'ta bir ziyafet verdi. Saat 10 buçukta Gazi Hz. buyurdular. Orkestra İstiklal Marşını çalıyordu. Davetliler kendisini ayakta karşıladılar. Gazi herkese ayrı ayrı iltifat ettiler. Aziz misafirlerimiz M. Venizelos ve Kont Benthlon ile ayakta bir müddet konuştu ve Madam Venizelos'u koluna alarak ziyafet salonuna girdi.....

Ziyafet 100 kişilikti. Çok samimi bir halde geçti....

Gazi Hz. Baloda evvela Madam Venizelos ile müteakiben Madam Mihalakopuloslarla dans etti. Gazi'nin Madam Venizelos'la dansı çok alkışlandı....."

Görüldüğü üzere Ankara Palas'taki balolar, kadınlı-erkekli eğlencelerin düzenlenmesi, Batı giyim tarzının ve şıklığın bir zorunluluk gibi tüm misafirler tarafından sergilenmesi, dans ve sohbet kültürünün özendirilmesi benzeri nitelikleriyle Yeni Devlet'in yaratmak istediği ulus prototipinin sunumunu yapmaktadır. Atatürk'ün yabancı ve kadın misafirlere olan yaklaşımının, sohbet etme biçiminin, danslarının detayları, öğretici bir örnek olarak aktarılmaktadır. Ankara Palas salonları, gerçekleşen inkılapların bir nevi staj yeridir. Kıyafet inkılabı, kadın-erkek ilişkileri, modernleşen toplum yaşamı, Batı müziğinde dans, Fransız mutfağı bu balolara katılanların, izleyenlerin bilmesi ve öğrenmesi gerekenlerdir.

Atatürk'ten sonra da Cumhuriyet Baloları'na, devlet düzeyinde katılım devam etmiştir. Baloya katılacakların, günler önceden hazırlıklara başlayıp şık ve zarif olmak için adeta yarıştıkları bilinmektedir.³³ Balolara devlet adamları frak, yabancı misyon şefleri ve askerler üniformalarıyla gelmektedir. "Ayrıcalıklı" Ankaralılar için balolar, Paris'ten sonra en son haberleri aktaran yerel gazetelerin moda sayfalarından izleyerek edindikleri zarif kıyafetleriyle ve

modern güçlü kitaplarından öğrenilmiş davranış kurallarıyla kendilerini sergiledikleri ortamlar olmuşlardır” (Nalbantoğlu, 2001; Şenol Cantek, 2003). Karaosmanoğlu bu gecelerin telaşlı hazırlığından 1929 Yılbaşı Balosunu anlatarak şu şekilde bahseder:

“Bu kış, Noel ve Yılbaşı Balolarına, Ankara’da, her seneden daha zevkli bir hazırlanış vardı. Çünkü, bu eğlenceler, henüz açılmış olan Ankara Palas’ın büyük hali ve salonlarında yapılacaktı. Buranın bin kişiden fazla davetli alabileceği söyleniyordu. Onun için, birçok ailelerin daha iki ay evvelinden İstanbul terzilerine taşındıkları görülmeğe başladı. Gerek Kaligurusi’de, gerek Fegara’da en son Paris modelleri Ankaralı hanımlar tarafından kapışılıyordu.” (Karaosmanoğlu, 2006: 109).

Görüldüğü üzere Ankara Palas gibi mekanlarla özdeşleşen bu balolar, dönemin belli başlı sosyal faaliyetleridir ve simgesel, öğretici bir rol de üstlenmişlerdir. Nasıl giyinip, dans edileceği, kadınlara nasıl davranılacağı, nasıl yemek yeneceği dahi bu eğlence ve toplantılarda öğrenilmekte, öğretilmekte ve Doğulu Ankara’nın Batılı yüzü Batı’ya bu salonlarda tanıtılmaktadır.

SONUÇ

Mekanlar, öznelerin gerçekleştirdiği eylemlerin nesnelere ve edatları olarak belli zamanlara ait belli sosyo-kültürel yapıların ve ideolojilerin bir taraftan ürünleri, diğer taraftan üretim alanlarını oluştururlar. Bu nedenle belli bir dönemi anlamak ve değişim süreçlerini görmek için simgeselleşmiş mekanları ve buradaki anıları incelemek faydalı olabilir. Bu çalışma da Türk Modernleşmesi’ni, Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Ankara Palas’ta üretilen belleksel izleri takip ederek anlamaya çalışmıştır.

Yeni Devlet’in kurulmasıyla bütüncül bir nitelik kazanan Türk Modernleşme projesinin merkezinde, “milli modern bir toplum” yaratma ideali bulunmaktadır. Bu nedenle Yeni Devlet’in elitleri, günlük hayatın ve toplumun her alanına modernliğin simgeleriyle müdahale ederek bu dönüşümü gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Kentler, mekanlar, kadınlar ve eğlence hayatı buradaki araçlardır. Bu çerçevede Ankara Palas konuklarıyla, işlevleriyle, görselliğiyle ve tanıklık ettikleriyle bu amaca hizmet etmiştir. Nitekim Ankara Palas Yeni Devlet’in ve onun Yeni Başkent’inin yüzünü döndüğü Batı’ya uygun standartlarda tasarlanan mekanlardan birisidir. Özellikle Erken Cumhuriyet Dönemi boyunca, Ankara Palas’ın Türk Modernleşmesi’nde birbiriyle iç içe geçmiş çeşitli işlevleri olduğu görülmüştür. Zamanın koşullarının inşa ettiği bu mekanın, bu işlevler bütünü içinde kendine has bir

özgünlüğü ve değeri vardır. Öncelikle Ankara Palas, devlet eliyle kurulmuş ilk modern otel olma özelliğine sahiptir; dolayısıyla ilk işlevi Ankara'ya gelen yerli-yabancı devlet konuklarını, aydınları ve iş adamlarını ağırlamak ve Yeni Devlet'in modern yüzünü hem içeriye hem de dışarıya tanıtmaktır. Ankara Palas, dönemin siyasilerinin, yüksek bürokratlarının ve aydınlarının, meclis çıkışı bir araya geldiği zaman zaman yasa taslaklarının bile hazırlandığı önemli bir siyasi kulis işlevi de görmüştür. Bunların yanında, balo, davet ve resepsiyonlarla yeni toplum projesi çerçevesindeki modern yaşam standartlarını öğretme ve toplumu eğitim görevini de yerine getirmiştir. Bu balo ve davetler, katılım sınırlı olmasına rağmen yemek menüsünden, sohbetlere ve danslara kadar her türlü detayın verildiği yılın önemli olayları olmuşlardır. Yeni Devlet'in önemli simgesi olan Cumhuriyet Kadınları'nın sunumu da Ankara Palas salonlarında ve davetlerinde, erkeklerle yan yana boy gösteren, eşli danslara katılan, Batı modasını takip eden kadın imgeleriyle yapılmıştır.

Sonuçta Ankara Palas, tüm bu işlevler bütünü içinde Türk Modernleşme projesinde, modern bir yaşam biçimini ve yeni ulus kimliğini üretmede önemli bir role sahiptir. Ankara Palas, fotoğraflarla ve aktarılan hikayelerle hafızalara kazınan ve ismiyle özdeşleşen tüm bu anıların üretildiği, toplumsal yaşama ve tarihe ait bir bellek deposunu da beslemektedir. Pek çok anının ve yaşamdan kesitlerin, özellikle bunun için seçilmiş ve yapılmış Ankara Palas'ta gerçekleşmesi ve aktarılması, onu Türk Modernleşmesi içinde simgesel bir değerle donatmıştır. Bu nedenlerle Ankara Palas 1930'larki Ankara'nın mekansal yansımalarını ve yaşam kesitlerini yansıtmaktadır. Bu işlevler ve değerler bütünü içinde Ankara Palas'ı okumak o dönemi anlamaya bir nebze de olsa yardımcı olmaktadır.

NOTLAR

¹ Batılılaşma çoğu zaman modernleşme/çağdaşlaşma ile eşanlamli kullanılmaktadır (Deren, 2004: 382).

² Köker (2005: 234) de Kemalizm'in topyekun ve ödünsüz Batılılaşma düşüncesiyle Jön Türk hareketinden daha radikal olduğunu ve bu nedenle farklılaştığını ifade etmektedir.

³ Ankara Palas'ın resimli ilanlarında kullanılan tanımlamadır.

⁴ Türkiye'de Batı anlamında otelcilik o dönemde yenidir. Pera Palas gibi ilk otellere 1840'lardan sonra İstanbul Beyoğlu'nda Tanzimat'tan sonra rastlanmaktadır (İnci, 1985: 86). Ulus'ta Büyük Otel ve Belvü Palas açılmışsa da modern bir otel ve toplanma yeri olması açısından Ankara Palas bir ilk olarak kabul edilmektedir.

⁵ Bu handa yer bulamayanlar için Kurşunlu Cami yakınlarında daha kötü şartları olan küçük hanların da bulunduğu belirtilmektedir (Burçak, 1998: 171).

⁶ I. Ulusal Mimarlık Üslubu, mimar Vedat Bey ve Kemalletin Bey'in mimarlık karşılaştırması hakkında detaylı bilgi için bkz. İnci, 1985; Sarıoğlu, 2001; Alpagut, 2010; Aslanoğlu, 2001a; Sarıaslan, 2005.

⁷ Sağlık Bakanlığı bünyesinde inşası devam eden Ankara Palas bir süre sonra Vakıflar'a (Evkaf'a) devredilmiştir; ancak Vakıflar Vedat Bey'e mimarlık ücretini ödememiştir. Bu nedenle Vedat Bey Ankara Palas'ın mimarlığını bırakmış ve binanın planını vermemiştir. Böylelikle binanın yapımının bir süre plansız ve mimarsız olarak devam ettiği ve Vedat Bey'in Ankara Palas'ın mimarının kendisi olmadığı hususunda ısrar ettiği belirtilmektedir (İnci, 1985: 95; Girgin Akın, 2005: 25).

⁸ Ankara Palas'ın tam bitiş tarihi kesin değildir. Ankara Palas tanıtım broşüründe sadece 1927 diye belirtilmektedir. Ayrıca 03 Ocak 1927 tarihli Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'nden otelin o tarihte büyük ölçüde bitirilmiş; ama henüz açılmamış olduğu anlaşılmaktadır (İnci, 1985: 99).

⁹ Ankara Palas'la birlikte Postane Binası, Adliye Sarayı, Ankara Gazi Çiftliği İstasyonu, Himaye-i Etfal, Gazi Eğitim Enstitüsü, Devlet Demiryolları Binası, İş Bankası İdare Merkez Binası, Türk Ocağı Merkez Binası I. Ulusal Mimarlık Üslubu'nun Ankara'daki tipik yapılarıdır (Aslanoğlu, 2001a: 36). Benzer şekilde Anadolu'nun diğer kentlerinde de yeni yapılarda aynı mimarlık üslubunun kullanıldığı görülmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Aslanoğlu, 2001a; Sarıaslan, 2005

¹⁰ Atay (2010) döneme ait anılarında "elektrikli oda kiraladır" şeklinde ilanlar görmenin çok doğal olduğundan bahsetmekte ve "acaba bir Amerikalı bu ilanı okusa elektrikle çalışan bir oda mı düşünürdü" diye duruma dalga geçmektedir.

¹¹ Ankara Palas, günümüzde Dışişleri Bakanlığı'nın Devlet Konukevi olarak eskiye uygun dekorasyonu ile balo ve davetler için hizmet vermektedir. Orijinal eşyalardan fazla bir şey kalmamıştır. Atatürk'ün eşyaları çalınmış; ziyaret defteri bulunamamıştır.

¹² 1927'de Ankara Radyosu ilk çalışmalarını Ankara Palas'ın bodrum katında gerçekleştirmiştir (İnci, 1985: 90).

¹³ Ankara Palas Evkaflar Müdürlüğü'ne bağlı olduğundan ilk dönemlerinde Evkaf Otel olarak da anılmıştır.

¹⁴ Aşçıbaşı Fransız, garsonlar Alman, Fransız, İsviçreli ve Rum'dur (Sağdıç, 2000: 40; Alkan, 2008: 79).

¹⁵ Mekanlar üzerinden bu siyasi dönüşümü okumak için bkz. Batuman, 2009.

¹⁶ Ankara Palas 1968'de Vakıflara devredilmiş ve 1972'ye kadar onarılmıştır. Bir ara Oleyis Sendikasına otel olarak kiralanmış; 1975'te tekrar Vakıflara geçmiş ve 1976-81 arasında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na kullanılmıştır. 1981 başında Bayındırlık Bakanlığı'na devredilmiş; eskisine sadık kalınarak restore edildikten sonra Devlet Konukevi olarak 1983 yılında kullanıma açılmıştır.

¹⁷ Ankara, eski dönemde Anadolu'daki önemli ticaret noktalarından birisi olmasına rağmen modern anlamda bir şehir görünümüne ve nüfusuna sahip olamadığı gibi İstanbul'un yanında bir başkent havasında da olmadığından 'küçük bir kasaba' olarak nitelenmektedir (Akgün Karal, 2000: 222.)

¹⁸ Batuman (2009: 43) bu modernite projesine yeni bir başkentle mekansal olarak sıfırdan başlamanın anlamlı bir tercih olduğunu düşünür.

¹⁹ Ankara'yı başkent yapan faktörlerin başında Ankara'nın jeopolitik, stratejik ve coğrafi konumunun geldiği belirtilmektedir. Ankara halkının Heyet-i Temsilîye'ye ve Milli Mücadele'ye verdiği destek, İstanbul'a karşı duyulan güvensizlik de önemli

etkenlerdendir (Aytepe, 2004: 20; Akgün Karal, 2000). Ancak bu çalışma konusu açısından onun yeniyi, ulusali ve moderni simgelemesi, seçilme nedenleri içinde özellikle vurgulanmaktadır.

²⁰ Atay (2010) Ankara Belediyesi ve rant rekabetinin Jansen'nin planını epey bozduğunu yakınlıkla anlatmaktadır.

²¹ Yeşil alanlar ve parklar bunlardan birisidir (bkz. Özer, 2005).

²² Daha sonra Ankara Yenişehir, Kızılay, Çankaya ve Kocaeli Cami aksında bir yayılma sürecine girecektir. Batuman'a (2009: 41-77) göre Başkent'in odağındaki bu kaymalar ve mekanlar üzerinden bir siyasi tarih okuması kentin şehirleşme sürecinde siyasi gelişmelerin etkilerini ortaya koymaktadır.

²³ Aynı haberin devamında Sovyetler Birliği heyetinin Ankara Palas'ta konakladığı ve Başvekil İsmet Paşa'nın bu misafirler şerefine akşam Ankara Palas'ta bir yemek ziyafeti verdiği de anlatılmaktadır.

²⁴ Ankara Palas'ın broşüründe de bu durum belirtilmektedir: "Ankara Palas, eski Meclis Binası'nın tam karşısında yer aldığından, Ankara siyasi kulisinin merkezi konumundaydı. 1930'larda milletvekilleri, sanatçılar burada buluşur günlük politika tartışmaları yapar, hatta bazı yasaların taslakları burada oluşturulurdu."

²⁵ İsmet İnönü'nün Defterler (2008) adlı, ajanda benzeri notlarını tuttuğu derlemede bu tarihlere dair bir not bulunamamıştır. Ayrıca İsmet İnönü'nün anılarını anlatan Hatıralar (2009) eserinde de bu tarihlere veya Ankara Palas'a dair bir anıya rastlanmamıştır.

²⁶ Ayrıca Alfred Krupp, Tito, Eisenhower, General Montgomery, İran Şahı Ali Rıza Pehlevi, İngiliz Amiral Frederick Field, Fransız Generali Guro, General Varaşilof gibi pek çok ünlü konuk da Ankara Palas'ta ağırlanmıştır.

²⁷ Batuman'a (2009: 46) göre bu grup hem ulusal burjuvazinin ilk nüvesini oluşturacak hem de modern yaşam tarzının taşıyıcısı olacaktır.

²⁸ İlerleyen yıllarda, Ankara Palas bu seçkin kadınlar için daha da işlevsel bir görevi yerine getirmeye başlamıştır. Evlilik çağına giren genç kızlar, cemiyete ilk Cumhuriyet Balosu'nda takdim edilmeye başlanmıştır (Aydın vd, 2005: 427).

²⁹ İlk resmi balo 29 Ekim 1925'te Cumhuriyet Bayramı'nda Ankara'da verilmiştir. Ankara Palas açıldıktan sonra en ihtişamlı Cumhuriyet Balosu burada düzenlenmiştir. Bu balolara Cumhurbaşkanı, başbakan, bakanlar, büyükelçiler, askerler ve basın mensupları katılmıştır (Duman, 1997: 44; aktaran Girgin Akın 2005: 27).

³⁰ İllerdeki resmi Cumhuriyet Baloları, Valiler tarafından Cumhuriyet Halk Fırkası'nın girişimiyle düzenlenmeye başlanmıştır. Ardından Türk Ocağı, Himaye-i Etfal benzeri kurumların da balolar düzenledikleri görülür (Duman, 1997: 44; aktaran Girgin Akın, 2005: 27).

³¹ Genellikle davetiye isme gönderilmekte ve davetiyelerde kılık kıyafet belirtilmektedir. Davetiye örneği için bkz Burçak, 1998: 188.

³² Cumhuriyet ve Hakimiyet-i Milliye Gazeteleri'nde, Ankara Palas'ta 1929, 1931 ve ilerleyen yıllarda verilen Cumhuriyet Baloları hakkında, özellikle birinci ve beşinci sayfalarda "Cumhuriyet Balosu", "Cumhuriyet Şenlikleri" başlıklarında benzer haberlere rastlanmaktadır.

³³ Cumhuriyet'in ilk yıllarında kılık kıyafet şekli, milli ama Batılı bir orta sınıfın yaratılması sürecinde önemlidir. Bu nedenle savaş dönemi ekonomisi içinde dahi giyim kuşama bu kadar çok özen gösterildiği ifade edilebilir (Akşit, 2006).

KAYNAKÇA

- Akgün K.aral, S. (2000) "Kurtuluş Savaşının Mekansal Stratejisi ve Ankara'nın Başkent Seçilmesi Kararının İçeriği", içinde A. T. Yavuz (der.), **Tarih İçinde Ankara: Eylül 1981 Seminer Bildirileri**, Ankara: ODTÜ Yayınları, 221-232.
- Akış, T. (2009) "Gündelik Hayat ve Kentsel Mekanlar: Yüksel Yaya Bölgesinde Yürümek", içinde G. A. Sargın (der.), **Başkent Üzerine Mekan-Politik Tezler: Ankara'nın Kamusal Yüzleri**, İstanbul: İletişim, 77-118.
- Akşit, E.E. (2006) "Ankara'nın Kılıkları, 1930 Boydan Boya Bir Karşı Koyma", içinde F. Şenol Cantek (der.), **Sanki Viran Ankara**, İstanbul: İletişim, 149-174.
- Alkan, H (2008) **Popüler Kültür ve Eğlence Hayatı, Ankara'nın Eğlence Hayatı Üzerine Sosyo-Kültürel Bir İnceleme**, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Altaban, Ö. (1998) "Cumhuriyet'in Kent Planlama Politikaları ve Ankara Deneyim", içinde Y. Sey (der.), **75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık**, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları-Tarih Vakfı Yayınları, 41-64.
- Arcayürek, C. (2005) **Bir Zamanlar Ankara**, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Anderson, B. (2002) **Imagined Communities**, New York: Courier Company.
- Aslanoğlu, İ. (2001a) **Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı 1923-1938**, Ankara: ODTÜ Mimarlık Yayınları.
- Aslanoğlu, İ. (2001) "1930-50 Yılları Ankara'sının Eğlence Yaşamı İçin Gazino Binaları", içinde Y. Yavuz (der.), **Tarih İçinde Ankara: Aralık 1998 Seminer Bildirileri**, Ankara: ODTÜ Yayınları, 327-340.
- Asiliskender, B. (2006) "Kayseri Eski Kent Merkezinde Cumhuriyet'in İlanından Günümüze Mekan ve Kimlik Deneyimi", **Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi**, 22 (1-2) 203-212.
- Atay, F.R. (2010) **Çankaya**, İstanbul: Pozitif Yayıncılık.
- Aydın, S. vd. (2005) **Küçük Asya'nın Bin Yüzü: Ankara**, Ankara: Dost Kitabevi.
- Aytepe, O. (2004) "Ankara'nın Merkez ve Başkent Olması", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, (33-34), 15-22.
- Batuman, B. (2009) "Mekan, Kimlik ve Sosyal Çatışma: Cumhuriyet'in Kamusal Mekanı Olarak Kızılay Meydanı", içinde G.A. Sargın (der.), **Başkent Üzerine Mekan-Politik Tezler: Ankara'nın Kamusal Yüzleri**, İstanbul: İletişim, 41-77.

- Bağlum, K. (1992) **Beşbin Yılda Nereden Nereye Ankara**, Ankara: Özel.
- Berktaş, F. (2004) “Doğu ile Batı’nın Birleştiği Yer: Kadın İmgesinin Kurgulanışı”, içinde T. Bora ve M. Gültekingil (der.), **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Cilt 3: Modernleşme ve Batıcılık**, İstanbul: İletişim, 275-285.
- Burçak, E. (1998) **20’li yıllarda Bozkır Kasabası Ankara**, İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Büyükyıldız, F. (2008) **Başka Kent Ankara**, Ankara: Siyasal Basın Yayın Dağıtım.
- Bozdoğan, S. (1998) “Türk Mimari Kültüründe Modernizm: Genel Bir Bakış”, içinde S. Bozdoğan ve R. Kasaba, (der.), **Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik**, İstanbul: Tarih Vakfı, 118-135.
- Deren, S. (2004) “Kültürel Batılılaşma”, içinde T. Bora ve M. Gültekingil (der.), **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Cilt 3: Modernleşme ve Batıcılık**, İstanbul: İletişim, 382-401.
- Gökberk, Ü. (2006) “Mekan Olarak Geçmiş: Walter Benjamin’in Das Passagen-Werk Çalışmasının İstanbul Eski Levanten Semtlerindeki Yankıları”, içinde M. Karakuş ve M. Oralış (der.), **Bellek, Mekan, İmge**, İstanbul: Multilingual.
- İnci, N. (1985) II. TBMM ve Ankara Palas, (yayınlanmamış bilim uzmanlık tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- İnönü, İ. (2008) **Defterler 1919-1973 I. Cilt**, (Haz.: A. Demirel), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İnönü, İ. (2009) **İsmet İnönü Hatıralar**, (Yayına Haz.: S. Selek), Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Harvey, D. (2009) **Sosyal Adalet ve Şehir**, İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Karaosmanoğlu, Y.K.. (2006) **Ankara**, İstanbul: İletişim.
- Köker, E. (2005) **Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi**, İstanbul: İletişim.
- Lefebvre, H. (1991) **The Production of Space**, Oxford: Blackwell.
- Madran, E., E.A. Ergut, N. Özgönül (2005) “Ulus Tarihi Kent Merkezi”, **Planlama**, (34:4), 51-53.
- Maruflu, S. (16 Ağustos 2011) “Atatürk’ü Anarken Bedii Faik’le Söyleşi”, **Vatan Gazetesi**.

- Nalbantoğlu, G. (2000) "1928-1946 Döneminde Ankara'da Yapılan Konutların Mimarisinin Değerlendirilmesi", içinde A.T. Yavuz (der.), **Tarih içinde Ankara: Eylül 1981 Seminer Bildirileri**, Ankara: ODTÜ Yayınları, 253-270.
- Nalbantoğlu, H.Ü. (2000) "Cumhuriyet Dönemi Ankara'sında Yükselen 'Orta Sınıf' Üzerine", içinde A.T. Yavuz (der.), **Tarih içinde Ankara: Eylül 1981 Seminer Bildirileri**, Ankara: ODTÜ Yayınları, 287- 300.
- Özakman, T. (2005) "Önsöz Gibi", içinde C. Arcayürek **Bir Zamanlar Ankara**, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özer; M.N. (2005) "Bir Kültürel Miras Olarak Gençlik Parkı", **Planlama**, 34(4), 16-24.
- Ricoeur, P. (2012) **Hafıza, Tarih, Unutuş**, İstanbul: Metis Yayınları.
- Sağdıç, O. (2000) **Bir Zamanlar Ankara**, Ankara: SANTUR.
- Sancar, S. (2008) "Siyasal Katılım", içinde S. Sancar, M. Tan, Y. Ecevit ve S. Acuner (der.), **Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri**, İstanbul: TÜSİAD ve KAGİDER Yayını, 215-293.
- Sariaslan, Ü. (2005) **Cumhuriyet'in Mimarları, Kuruluş Ankara'sında Üç Mimar: Kemalletin- Ernst Arnold Egli- Bruno Taut**, İstanbul: Otopsi Yayınları.
- Sarıoğlu, M. (2001) **Ankara Bir Modernleşme Öyküsü (1919-1945)**, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.
- Schmid, C. (2008) "Henri Lefebvre's Theory of the Production of Space: Towards a Three-Dimensional Dialectic", in K.Goonewardena, S. Kipfer, R. Milgrom ve C. Schmid (ed.), **Space, Difference, Everyday Life: Reading Henri Lefebvre**, New York: Routledge, 27-46.
- Smith, A.D. (2002) **Ulusların Etnik Kökeni**, Ankara: Dost Kitabevi.
- Şenol Cantek, LF. (2003) **Yabancılar ve Yerliler: Başkent Olma Sürecinde Ankara**, İstanbul: İletişim.
- Şenyapılı, Ö. (2005) "Gençlik Yıllarımlarımın (ve öncesinin) Ankara'sında Eğlence-Dinlenme Mekanları", içinde T. Şenyapılı (der.), **Cumhuriyet'in Ankara'sı**, Ankara: ODTÜ Yayıncılık, 286-309.
- Şimşir, N. B. (2006) **Ankara Bir Başkent'in Doğuşu**, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Tarhan, B. A. (2006) "Ankara, Kent ve Modernleşme", içinde F. Şenol Cantek (der.), **Sanki Viran Ankara**, İstanbul: İletişim, 107-148.

- Tekeli, İ. (1998) “Bir Modernleşme Projesi Olarak Türkiye’de Kent Planlaması”, içinde S. Bozdoğan ve R. Kasaba, (der.), **Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik**, İstanbul: Tarih Vakfı, 136-152.
- Tunçer, M. (2008) “Ankara’da Kentsel Kimlik Oluşumu”, içinde **Kent Kimliği, Mekansal-Kültürel Değişim Dosyası**.
- Urry, John (1999) **Mekanları Tüketmek**, (çev. R.G. Ögdül), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Cumhuriyet Gazetesi** (04 Temmuz 1929) “Ankara Palas”, 3.
- Cumhuriyet Gazetesi** (31 Ekim 1930) “Ankara’da Cumhuriyet Bayramı Nasıl Geçti?”, 1, 5.
- Cumhuriyet Gazetesi** (07 Temmuz 1931) “Kral Faysal Hz. Ankara’da”, 1.
- Cumhuriyet Gazetesi** (31 Ekim 1931) “Cumhuriyet şenlikleri memleketin her tarafında büyük tezahüratla tes’it edildi”, 1,5.
- Hakimiyet-i Milliye Gazetesi** (03 Ocak 1927), Evkaf Otel’inin Yapımı.
- Hakimiyet-i Milliye Gazetesi** (18 Nisan 1928) “Evkaf Oteli Dün Açıldı. Otelin açılışı münasebetiyle dün akşam erkân-ı devlete 70 kişilik bir ziyafet ve gece bir balo verildi (Eski Harfli)”, 1,3.
- Hakimiyet-i Milliye Gazetesi** (02 Şubat 1929) “Balonun Renkleri”.
- Hakimiyet-i Milliye Gazetesi** (05 Şubat 1929) “Ankara Palas”, 6.
- Hakimiyet-i Milliye Gazetesi** (07 Şubat 1929) “Ankara Palas”, 6.
- Hakimiyet-i Milliye Gazetesi** (07 Temmuz 1931) “Irak Kralı Faysal Hz. Geldi”, 1.
- Hakimiyet-i Milliye Gazetesi** (28 Ekim 1933) “Varaşilof’un Riyasetindeki Sovyetler Birliği Ekibi Geldi”, 1,3.
- Ankara Palas Devlet Konuk Evi Broşürü** (2011) Ankara: Ankara Palas Konukevi.